

1985 - 1986 YILLARI ARASINDA S. Ü. VETERİNER FAKÜLTESİ
KLİNİKLERİNE GETİRİLEN HAYVANLARIN İÇ HASTALIKLAR
YÖNÜNDEN GENEL ANALİZİ

*A General Evaluation in aspects of internal diseases of the animals that
were brought to the clinics of the veterinary faculty of Selçuk
University in 1985 - 1986*

Veysi ASLAN¹
Ali Muhtar TİFTİK²

Summary : In this article an information was given about the types of diseases, the systems where they are located, their distribution based on the seasons and the animal species, the origins and the causes of diseases related to a total of 1060 animals that was brought to the clinics of the Veterinary Faculty Selçuk University in 1985 - 1986.

The distribution rate of diseases was found to be as 34.8 % in horse, 16.2 % in cow, 36.9 % in calf, 6.2 % in sheep and 5.7 % in cat and dog.

In the region, the infections of the respiratory system were significantly higher. In fact, the tuberculosis, enzootic pneumonia, viral pneumonia and influenza were more common among these diseases.

Furthermore several zoonotic diseases such as malleus and brucellosis, calf septisemia, parasitic disease and other disorders related to mineral and vitamin deficiency were also observed.

Özet : Bu yazıda 1985 - 1986 tarihleri arasında S. Ü. Veteriner Fakültesi Kliniklerine dahili hastalıklar şikayeti ile getirilen toplam 1060 hayvanın hastalıklar, hastalıkların yerleştiği sistemler, hayvan türlerine göre dağılımları, zoonoz hastalıklar, hastalıkların orjinleri, mevsimlere göre dağılımları ve hastalıkların sebepleri hakkında bilgiler sunulmuştur.

Hastalıkların hayvan türlerine göre dağılımları; at %34.8, inek %16.2, buzağı %36.9, koyun - keçi %6.2, kedi - köpek %5.7 şeklindedir.

-
- (1) Yrd. Doç. Dr., S. Ü. Vet. Fak. İç Hastalıkları Bilim Dalı, Konya.
(2) Veteriner Hekim, S. Ü. Vet. Fakültesi, Konya.

Bölgede solunum sistemi enfeksiyonlarının önemli bir problem olduğu, bu sistem enfeksiyonları arasında tüberküloz, enzootik pneumoni, viral pneumoni, influenza gibi ciddi hastalıkların yaygın görüldüğü tesbit edilmiştir.

Ayrıca yörede ruam ve brucellosis gibi zoonoz hastalıkların buzağı septisemisi, paraziter ve mineral, vitamin yetersizliklerinin yaygın olarak seyrettiği görülmüştür.

Giriş

Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Kliniklerinin hizmete açıldığı 27.2.1985 tarihinden itibaren bir yıl süre ile muayene amacıyla, İç Hastalıklar Kliniğine getirilen toplam 1060 hayvanın muayene ve tedavisi yapılmıştır. Fakülte kliniklerinin, çalışmanın yazıldığı tarihte henüz bir yıldır hizmet görmesi nedeniyle materyal sayısı az olmakla birlikte bölgedeki hastalık orjinleri, hastalıkların hayvanlardaki dağılımı ve dolayısıyla Konya yöresindeki muhtemel enfeksiyöz, paraziter hastalıklar ile metabolik yetersizliklerin doğurduğu problemlerin varlığının tesbiti ve dağılımını incelemekle ileride bu konular üzerinde araştırma yapacaklara ışık tutmak amacı güdülmüştür. Buna benzer yayınlar ülkemizde ve yabancı ülkelerde de yapılmıştır (1, 2, 3, 4).

Hastalıkların mevsim ve aylara göre dağılımı yapılarak hangi hastalıkların, ne zaman daha sık veya daha az görüldüğünün tespitinde yarar görülmüştür. Ayrıca Konya bölgesindeki mevcut enfeksiyöz ve zoonoz hastalıkların toplam hasta hayvanlar içerisindeki oranları da çıkartılarak, insan ve hayvanların sağlığını tehdit eden önemli bazı konulara dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Bu araştırma 27.2.1985 - 27.2.1986 tarihleri arasında Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi İç Hastalıkları Kliniğine muayene amacıyla getirilen toplam 1060 baş büyük - küçük, evcil hayvanlar üzerinde yapılmıştır. Bir yıl süreyle, İç Hastalıkları şikayeti ile getirilen hayvan sayısı, bunların türlerine, hastalıklara ve hastalıkların yerleştikleri sistemlere göre dağılımları yapılarak sonuçlar çizelgeler halinde gösterilmiştir.

Araştırmada; at, sığır, buzağı, koyun - keçi ve kedi - köpekler ayrı ayrı gruplar halinde incelenmiştir. Hastalıkların tedavileri hastalıkların özelliklerine göre ve kesin tanıya göre yapılmış olup, her bir hayvanın reçetesi üzerinde ayrıca durulmamıştır.

Bulgular

Belirtilen tarihler arasında muayene edilen hayvan sayıları ve bunların aylara göre dağılımları 1 no'lu çizelgede gösterilmiştir. Çizelge incelendiğinde en fazla sayıda hayvanın Mayıs, en az sayıda hayvanın ise Aralık ayında getirildiği görülmektedir.

Çizelge 1 — Muayene edilen hayvan sayılarının aylara göre dağılımı

	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağs.	Eyl.	Ekm.	Kas.	Ar.	Oc.	Şb.
Genel Toplam	116	100	276	80	96	82	51	50	61	43	52	52
Dana - buzağı	57	51	41	42	49	33	26	18	16	12	22	25
İnek	20	20	12	14	15	19	12	11	14	11	12	12
At	22	12	212	15	17	20	6	15	20	10	12	8
Koyun - keçi	10	8	4	7	8	7	4	4	4	3	3	4
Kedi - köpek	7	9	7	3	7	8	8	2	7	7	3	3

Hastalıkların hayvan türlerine göre dağılımları :

At 396 (%34.8), İnek 172 (%16.2), Buzağı - dana 392 (%36.9), Koyun - keçi 66 (%6.2), Kedi - köpek 61 (%5.7) şeklindedir. Aylık muayene edilen hayvan sayısı 88.3 baş, günlük ortalama ise 4 baş'la sınırlanmıştır.

Çizelge 2 incelendiğinde hastalıkların en sık lokalize olduğu sistemin sindirim sistemi olduğu ve bu sistem rahatsızlığı ile getirilen hayvan sayısının 397'ye ulaştığı görülmektedir. Bu sistem rahatsızlıklarının hayvan türlerine göre dağılımı : Dana - buzağı 186 (%46.8), İnek 104 (%26.1), At 71 (%17.8), Koyun - keçi 10 (%2.5), Kedi - köpek 26 (%6.5) şeklindedir. Sindirim sistemi şikayeti ile kliniğe başvuran hasta sayısı ortalama aylık 33 baş'la sınırlanmıştır.

Çizelge 2 — Sindirim Sistemini Etkileyen Hastalıkların Aylara Göre Dağılımı

	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağs.	Eyl.	Ekm.	Kas.	Ar.	Oc.	Şb.
Genel												
Toplam	43	38	29	30	36	33	24	22	24	22	37	17
Dana - buzacağı	15	16	16	18	19	16	7	11	4	4	11	4
İnek	20	13	7	5	9	10	9	2	8	5	11	5
At	6	2	4	4	5	6	5	9	6	8	11	4
Koyun - keçi	—	1	1	1	1	—	2	—	3	1	—	—
Kedi - köpek	2	5	1	2	2	1	1	—	3	4	4	1

İneklerde görülen sindirim sistemi rahatsızlıklarının büyük bir kısmını gıdai indigesyonlar ile yabancı cisim olgularının teşkil ettiği saptanmış,, enfeksiyöz hastalıklardan; şap, coryza gangrenoza bovum, paratüberküloz ve tüberküloz dikkati çeken başlıca önemli bölgesel problem oldukları tesbit edilmiştir. Atlarda ise en çok konstipasyonlar, diş bozuklukları, enteralgia catarhalis ve az sayıda barsak invaginasyonları ile karşılaşmıştır. Buzağılarda kolibasillozis önemli bir problem olarak güncelliğini sürdürmüş, bir yıl süreyle toplam 90 kolibasillozis, 34 gıdai enteritis, 15 coccidiozis ve 15 askaridiozis olayı ile karşılaşmıştır.

Çizelge 3 — Solunum Sistemi Enfeksiyonlarının Aylara Göre Dağılımı

	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağs.	Eyl.	Ekm.	Kas.	Ar.	Oc.	Şb.
Genel												
Toplam	42	20	219	23	26	33	20	18	30	12	13	18
Dana - buzacağı	18	6	6	10	13	9	14	7	7	3	8	9
İnek	5	5	6	3	2	3	3	4	6	5	1	6
At	11	5	205	8	8	12	5	3	14	2	2	2
Koyun - keçi	5	1	2	2	3	—	2	3	1	1	2	1
Kedi - köpek	3	3	—	—	—	—	1	1	2	1	1	—

Çizelge 3 incelendiğinde solunum sistemi hastalıklarının en yoğun olduğu ay mayıs, en az olduğu ay ise Aralık olduğu görülmektedir. Bir yılda solunum sistemi hastalıkları teşhisi konan hasta sayısı 474 baş'la sınırlanmış olup, hayvan türlerine göre dağılımı ise; dana - buzağı: 110 (%23.7), inek: 49 (%10.3), at: 277 (%58.4), Koyun - keçi: 23 (%4.8), kedi - köpek: 12 (%2.5) şeklindedir.

Mayıs ayında solunum sistemi rahatsızlıklarında görülen bu artış, bölgede salgın olarak saptanan, atların viral rinopneumonitisinden kaynaklanmaktadır. Sadece mayıs ayında bu salgın şikayeti ile kliniğimize getirilen at sayısı 189'a ulaşmıştır. Bunun dışında bölgede atlarda Ruam, Gurm ve Amfizem gibi önemli hastalıkların varlığı saptanmıştır.

Sığırlarda solunum sistemi enfeksiyonları arasında gerek kliniğe getirilen, gerekse bölgede tesbit edilen en önemli problemin, enzootik pneumoni olduğu saptanmıştır. Enzootik pneumoni dışında bölgede görülen önemli bir zoonozun da tüberküloz olduğu tesbit edilmiştir. İnek ve danalarda saptanan tüberküloz olguları solunum sistemi enfeksiyonları içerisinde %14 gibi büyük bir rakama ulaşmıştır. Bu oranın daha da yüksek olduğu kanaatindeyiz. Zira sadece tüberkülozdan şüphelenilen olaylarda hayvanlara uygulanan allerjik testler sonucu müsbet olan vakalar orana dahil edilmiştir. Her öksürük şikayeti ile gelen hayvana testin uygulanması ile çıkacak sonucun daha yüksek olacağı kuvvetle muhtemeldir.

Kliniğimize getirilen hayvanlardan gerek görülenlerde yapılan parazitler yoklamalarda hemen tüm örneklerde bir veya birden fazla türde parazite rastlanmıştır. Temmuz ayında parazitler enfeksiyonların arttığı dikkati çekmiştir. Bu artışın en büyük nedeni bu aylarda kan parazitlerinin yaygın olduğudur. Parazitler yoklamalarda bölgenin hayli enfekte olduğu, muayeneye alınan hayvanların çoğunda diğer hastalıklarla birlikte, bilhassa sindirim, solunum sistemi hastalıkları ve mineral - vitamin yetersizlikleri ile birlikte parazitlere daha sık rastlanıldığı tesbit edilmiştir. En sık rastlanan parazitler enfeksiyonlar; Theillerozis, Piraplazmozis, Trichostrongylcis, Ascardidiozis, Teniazis ve Sönoriazis olduğu saptanmıştır.

Vitamin ve mineral madde yetersizlikleri ile metabolizma bozuklukları ayrı bir grupta değerlendirilmiş ve bu grupta toplam 127 baş hayvan incelenmiştir. Bölgede en sık rastlanılan yetersizliğin poliy avitaminozis olduğu görülmüş, özellikle yeni doğan buzağılarda A avitaminozis, genç danalarda raşitizm gibi mineral madde ve vitamin yetersizliklerinin önemli derecede hayvanlarımızı etkilediği tesbit edilmiştir.

Üriner sistem hastalıklarına diğer sistemlerden daha az oranda rastlanılmış olup, bir yıl süreyle toplam 25 vaka ile karşılaşmıştır. Hastaların 13'ü dana, 7'si inek, 2 tanesi at, 2 tanesi köpek ve 1 tanesi de koyun olmak üzere dağılmışlardır. Danaların 5 tanesinde vesica urineria rupturu, 4'ünde urolithiazis, ineklerin ise tamamında nefritisle karşılaşmıştır. Üriner sistem hastalıklarının büyük bölümünün orjininde mineral madde yetersizliği - dengesizliğinin rol oynadığı saptanmıştır.

Tartışma

Bir yıl süreyle İç Hastalıkları Kliniğine getirilen toplam 1060 baş hastanın yaklaşık yarısında (%44.7) solunum sistemi enfeksiyonları teşhis edilmiştir. Bölgede enzootik pneumoni ve parainfluenza olaylarının yaygın oluşu, geçen yıl atlarda görülen Rhinopneumonitis salgını ve bölgede yaygın olarak tüberküloz görülmesi bu sistem hastalıklarında önemli oranda artışlara neden olmuştur. Muhtemelen Konya'da tüberküloz daha yaygın seyretmektedir. Çünkü elde edilen bu rakam sadece klinik olarak şüphelenilen olaylara uygulanan allerjik testler sonucu elde edilmiştir. Öksürük şikayeti taşıyan hayvanlar üzerinde yapılacak araştırmalarla bu durum daha belirgin olarak ortaya konabilir.

Çizelge 1 incelendiğinde en fazla hastanın ilk bahar aylarında, en az sayıda ise sonbahar aylarında geldiği dikkati çekmektedir. Mayıs ve Aralık ayları arasındaki bu sayı uyumsuzluğunun en önemli nedeni Mayıs ayına gelinceye dek hayvanların kış boyunca depo besin kaynaklarını tüketmeleri, mevsimsel metabolik faaliyetler ile hayvan hareketlerinin artması, enfeksiyöz ve paraziter hastalıkların daha fazla yayılma imkanlarına kavuşmaları ile açıklanabilir. Aralık ayı ise tam tersine hayvanların ilkbahar, yaz aylarında mineral madde - vitamin ve diğer besin maddelerini depoladıkları, hayvanların barınaklara alınmasıyla temas yoluyla bulaşacak hastalıkların önlendiği, hayvan ve paraziter ajanların hareketlerinin bu aylarda sınırlı oluşu gibi nedenlerle bu ayda az sayıda hayvanın hastalanacağı sonucuna varılmıştır.

Keza çizelgede görüldüğü gibi bu aylarda en çok sayıda sığır, ikinci sırada at ve en az sayıda ise kedi - köpek muayene edilmiştir. Bu değerler bizi; Konya halkının birinci derecede sığırcılıkla, ikinci derecede atçılıkla uğraştığı, kedi - köpek gibi küçük evcil hayvanlarla daha az ilgilendiği varsayımına götürmektedir.

Bölgede neonatal dönemde görülen ve önemli oranlarda kayıplara neden olan buzağı ishalleri ve premature doğum olayları da dikkati çeken önemli hayvancılık problemi olarak görülmektedir. Prematüre buzağının çoğunda A avitaminozis görülmesi gebelik döneminde vitamin ve mi-

neral madde başta olmak üzere hayvanların diğer temel gıda maddeleri yönünden dengeli beslenmediklerinden kaynaklanmaktadır.

Literatür

1. Alaçam, E. (1975). 1963 - 1973 Yılları arasında kliniğimize getirilen güç doğumların sebepleri, uygulanan kurtarma yöntemleri ve alınan sonuçlar. A. Ü. Vet. Fak. Der., 21, 3 - 4, 244 - 248.
2. Alibaşoğlu, M. ve Yalçın, Ş. (1965). 1933 - 1961 Yılları arasında Ankara ve yöresinde atlarda görülen hastalıklara toplu bir bakış. A. Ü. Vet. Fak. Der., 12, 98 - 111.
3. Erk, H., ve Akkaya, C. (1970). 1952 - 1969 Yılları arasında kliniğimize getirilen hayvanların doğum ve jinekolojik hastalıkların genel analizi. A. Ü. Vet. Fak. Der., 17, 4. 500 - 517.
4. Hoffmann, W. (1958). Wandlungen in der Geburts hilfe bei Rindern, Berl. Münch. Tieraertzl. Wschr., 71, 110 - 112.

